

Комяков О. М., канд. екон. наук, доцент
кафедри політичної економії факультетів управління
і управління персоналом та маркетингу

ЕКОНОМІКА ДОБРОБУТУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДМЕТУ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Добробут є одним із важливих об'єктів дослідження в економічній теорії. Поняття добробуту використовується для характеристики стану індивідів та суспільства, якості їх життя. Зростання добробуту можна вважати метою функціонування економічного механізму, ознакою розвитку, що є найбільш зрозумілою та бажаною як для окремих індивідів так і для суспільства у цілому.

Економічна теорія добробуту — це наука про те як економічний устрій впливає на добробут членів суспільства. Вона розглядається як частина економічної теорії і вивчає різні економічні механізми формування індивідуального та суспільного добробуту.

2. У процесі розвитку теорія добробуту пройшла кілька етапів:

1-й етап був пов'язаний з маржиналіською революцією і застосуванням функцій індивідуальної корисності як інструмента економічного аналізу;

2-й етап — проблема формування суспільного добробуту та збільшення його за рахунок перерозподілу доходів, а також розроблення концепцій зовнішніх ефектів і суспільних благ;

3-й етап, який отримав назву «нова теорія добробуту» був пов'язаний з концепцією суспільного оптимуму Парето;

4-й етап, на якому були сформульовані концепції граничних умов максимізації добробуту, критерії розподільчої справедливості, теорії держави добробуту тощо.

3. На сучасному етапі теорія економіки добробуту розвивається у двох напрямках:

по-перше, це вирішення проблеми співвідношення індивідуального і суспільного добробуту. У зв'язку з підвищенням нової ролі людини у суспільних трансформаціях і перетвореннях людського фактору та її знань в основний чинник розвитку економіки, знову збільшується увага до «старих» проблем: суверенітету

споживача, меж втручання держави у формування доходу споживача, пошуку критеріїв меж персональних переваг тощо;

по-друге, це співвідношення ролі держави та ринку у вирішенні проблем суспільного добробуту, тобто вивчення проблем механізму об'єднання індивідуальних переваг у суспільні при мінімізації індивідуальних і суспільних витрат; проблеми суспільного вибору; провали держави, пошук політичної ренти, економіка бюрократії тощо.

4. Перелік основних теорій економіки добробуту визначає її актуальність і динамічність, що також підтверджується:

а) велика кількість економістів — лауреатів Нобелівської премії: П. Самуельсон, К. Ерроу, Дж. Б'юкенен і А. Сен, які займалися різними аспектами дослідження даної теорії;

б) орієнтація на вирішення основних вічних проблем економічної теорії: співвідношення ефективності і справедливості, рівності та нерівності, багатства та бідності;

в) практичне значення багатьох висновків теорії добробуту для вирішення сучасних проблем економічної практики;

5. В сучасній вітчизняній економічній літературі (в першу чергу, в курсах «Мікроекономіка» і «Макроекономіка») розглядаються окремі концепції економіки добробуту, але систематична і логічна загальна теорія відсутня. Тому першу спробу кафедри політичної економії факультетів управління і управління персоналом та маркетингу викласти різні концепції систематично і розкрити їх логічний взаємозв'язок було здійснено при викладанні курсу «Економіка добробуту». Цей курс був прочитаний для студентів 5-го курсу з спеціальності 8501 «Економічна теорія» в 2010—2011 навчальному році і його можна вважати інноваційним продуктом. Тому кафедра вважає доцільним викладання курсу «Економіка добробуту» для всіх студентів 4-го або 5-го курсів всіх спеціальностей (аналогічний курс викладається в більшості університетів розвинутих країн світу).

Науковий потенціал теорії «Економіка добробуту» можна використовувати не тільки у навчальному процесі, але і при вирішенні нагальних практичних завдань економіки України, аналізі багатьох економічних процесів: соціальні вигоди і соціальні витрати економічних реформ з точки зору добробуту громадян, роль держави у вирішенні проблем суспільного добробуту, враховуючи масштаби та глибину її провалів: корупцію, бюрократизм державного апарату. пошук політичної ренти тощо.